

COVID-19 Sürecinin Özel Gereksinimli Çocuklar ve Ailelerinin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Bir Karma Desen Çalışması

Doç. Dr. Salih RAKAP

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Dünyanın farklı yerlerinde çeşitli sebeplerden dolayı meydana gelen, toplumsal düzende zorunlu değişikliklere sebep olan ve büyük kitleleri etkileyen COVID-19 salgını gibi travmatik olaylar özel gereksinimli çocuklar ve aileleri de dahil olmak üzere tüm insanlar üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu projenin amacı, COVID-19 sürecinin özel gereksinimli çocukların gelişimleri ve ailelerinin yaşam kaliteleri üzerindeki etkilerinin farklı değişkenler bağlamında karma araştırma deseni kullanarak incelenmesidir. Çalışmanın nicel boyutunda 824, nitel boyutundaysa 40 ebeveyn den veri toplanmıştır. Nicel veriler yedi farklı veri toplama aracını içeren online veya kâğıt veri formları kullanılarak üç aylık bir sürede toplanmıştır. Nitel verilerse yüz yüze, telefonla veya çevirim içi teknolojiler kullanılarak yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Nicel veri analizleri, yol, çok değişkenli varyans ve korelasyon analizleri kullanılarak gerçekleştirilirken nitel veri analizleri tümevarımsal içerik analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel bulguları, (a) COVID-19'un etkisi arttıkça ailelerin yaşam kalitelerinin azaldığını; (b) sosyal destek, ebeveyn yeterliği ve psikolojik sağlamlığın COVID-19 etkisi ile yaşam kalitesi arasında aracı olduğunu; (c) ailelerin COVID-19'dan etkilenme düzeylerinin çocuklarının devam ettiği okul kademesine göre farklılaştığını, yetersizlik türü ve düzeyinden etkilenmediğini; (d) çocuk düzeyi değişkenlerin aile yaşam kalitesini etkilemediğini; (e) sosyoekonomik düzeyin COVID-19'un etkisi ile aile yaşam kalitesi üzerinde etkisinin olduğunu ancak ebeveynlerin eğitim düzeylerinin iki bağımlı değişkeni de etkilemediğini ve (f) COVID-19'un etkisi arttıkça algılanan çocuk gelişiminin olumsuz etkilendiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın nitel bulguları, özel gereksinimli çocukların ve ailelerinin COVID-19 salgını süreçten nasıl etkilendiği konusunda bilgi sağlayarak devam etmekte olan salgın sürecinin ortaya çıkardığı olumsuz etkilerin azaltılması veya ortadan kaldırılması için neler yapılabileceği konusunda yol gösterici bilgiler sunmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda, COVID-19 salgını sürecinin özel gereksinimli çocukları ve ailelerini nasıl etkilediği, ailelerin bu süreçte ne tür problemlerle karşılaştıkları, bu problemlerle başa çıkmak için hangi stratejileri ve kaynakları kullandıkları ve ne tür desteklere ihtiyaç duydukları belirlenmiş ve bunlara yönelik öneriler sunulmuştur. Elde edilen bilgilerin benzer süreçlerde karar alıcılara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 salgını, pandemi, özel gereksinimli çocuklar ve aileleri, aile yaşam kalitesi, travmatik olay, sosyal destek, psikolojik sağlamlık, psikolojik sağlık, ebeveyn yeterliği, algılanan çocuk gelişimi, aile yükü.